

TAXA VAMALĂ – PARTE COMPONENTĂ A POLITICII COMERCIAL- FISCALE

Elena CARAMANUȚĂ, Viorica URSU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Formation and implementation of the tariff customs policies in the Republic of Moldova is a complex and systemic process. Among the state measures which regulate external economic activity, the tariff regulations of import-export operations are the most important and the main element is the custom free. The scientific analysis of these regulations are always up to date because they need to be regularly improved and consistent with the current requirements established by the international principles and regulations in the field. The actuality of the researched topic can also result from steps taken by Republic of Moldova in order to join European Union. This determines the necessity and actuality of the reform regarding the tariff regulation of the external economic activity in a legal framework.*

Cuvinte cheie: *taxă vamală, import, export, valoarea în vamă, politică vamală, tarif vamal, vamă, frontieră vamal.*

Apariția taxei vamale se împletește organic cu formarea și conturarea statelor în perioada de început a orânduirii sclavagiste. Alături de un complex sistem de impozite, taxele vamale se justificau, inițial, printr-un scop pur fiscal, ca sursă de venituri ale aparatului de stat, derivând din dreptul suveran al statului, fiind menite să aducă la suportarea cheltuielilor bugetare determinate de exercițiul funcțiilor statului [3, p.22].

Cadrul legislativ ce reglementează taxa vamală este Codul vamal al Republicii Moldova din 20.07.2000 și Legea cu privire la tariful vamal nr.1380 din 20.11.2017. Astfel, Codul vamal al Republicii Moldova [4, cap.1, art.1], definește taxa vamală ca fiind: “impozitul încasat de organul vamal conform Nomenclaturii combinate a mărfurilor”. În literatura de specialitate sunt întâlnite mai multe definiții privind taxa vamală. Astfel, în opinia autorului C.Mladen, taxele vamale fac parte din cea mai răspândită și cunoscută categorie de venituri bugetare, ele reprezentând un impozit indirect, perceput de către stat asupra mărfurilor în momentul trecerii granițelor vamale ale țării respective, deci o plată obligatorie datorată bugetului, fără echivalent în serviciu sau prestație directă ori indirectă din partea statului sau a statului plătitor[8, p.298]. La rândul său, A.T. MoIdovan, menționează că, taxele vamale sunt definite ca un impozit indirect pe care statul îl percepe asupra mărfurilor în momentul când acestea trec granițele vamale ale unei țări, în vederea importului, exportului sau tranzitului[9, p.115].

În condițiile economiei de piață, taxele vamale constituie un mijloc de creștere a exporturilor, de largire a cooperării economice și tehnico-științifice internaționale. Într-o anumită măsură, plățile vamale servesc la formarea bugetului statutar. Un exemplu elocvent ar fi statistica efectuată în anul 2012 care prevedea că bugetul Uniunii Europene ar fi crescut cu 10,8% datorită ponderii veniturilor din taxele vamale [7, p.262]. La nivel comunitar, taxele vamale, fac parte din cea mai răspândită și cunoscută categorie de venituri bugetare comunitare. Scopul încasării taxelor vamale, este în primul rând, protejarea producătorilor comunitari și a pieții interne. În al doilea rând, taxele vamale sunt încasate în scopuri fiscale, aducând venituri în bugetul UE. [6, p.267]

Astfel, taxele vamale fac parte din cea mai răspândită și cunoscută categorie de venituri bugetare, reprezentând un impozit indirect perceput de către stat asupra mărfurilor în momentul trecerii frontierei vamale ale țării respective. Acestea se instituie asupra bunurilor și produselor care intră și ies din țară, sau care tranzitează teritoriul național. Spre deosebire de impozitul pe circulația mărfurilor care se aplică odată cu vânzarea sau cumpărarea unor mărfuri, indiferent dacă ele sunt produse pe plan extern sau intern; taxa vamală se aplică numai asupra produselor ce trec frontiera vamală a statului.

Taxele vamale percepute asupra importului produselor, produc efecte complexe care se înscriu în sfera pur financiară, dar și în cea economică. Astfel, taxele vamale au următoarele efecte [3, pag.14]:

- asupra venitului bugetar de formare a veniturilor statului;
- de protejare a economiei naționale sau producției interne;
- de redistribuire a veniturilor dintre diferite categorii de participanți la activitatea economică (consumatori, producători, stat);

- asupra raportului de schimb al țării;
- de competitivitate;
- asupra veniturilor diferitelor categorii sociale;
- asupra balanței de plăți;
- asupra costurilor.

Astfel, taxa vamală reprezintă un mecanism al politicii vamale care influențiază prețul mărfurilor importate, astfel se tinde spre reducerea importului și reducerea deficitului balanței comerciale. Fiind un impozit indirect, taxa vamală îi determină pe consumatori să prefere bunurile economice autohtone, care sunt, în principiu, mai ieftine[5, pag.9].

Scopul aplicării taxei vamale, conform legislației vamale, constituie:

1. optimizarea structurii importului de mărfuri;
2. echilibrarea importului și exportului de mărfuri, protecția producătorilor de mărfuri autohtoni;
3. crearea condițiilor favorabile pentru integrarea economiei Republicii Moldova în economia mondială.

Taxa vamală constituie principalul instrument prin care se realizează impunerea vamală. Acesta este folosit de către toate statele lumii, cuprinzând procentual nivelul taxei vamale ce se percepe asupra mărfurilor importate sau exportate, în dependență de procedurile aplicate[5, p.5]. Conform literaturii de specialitate [6, pag.265], taxele vamale întrunesc următoarele funcții:

1. *funcția de stabilizare*, are drept scop echilibrarea condițiilor de concurență ce apar între mărfurile comunitare și cele de import, neacordând careva privilegii nici pentru unele din ele;
2. *funcția de protejare*, are menirea de a proteja producătorul și mărfurile autohtone de importul mărfurilor din alte state;
3. *funcția de stimulare*, are scopul de a încuraja importurile unor anumite categorii de mărfuri care de obicei nu se produc în spațiul statului respectiv sau se produc în cantități deosebit de mici încât nu pot asigura cerințele pieții.

Taxa vamală pe lângă faptul că reprezintă un instrument vamal, aceasta îndeplinește funcții însemnate și în ramura fiscală și comercială [3, pag.15].

Taxa vamală apare inițial sub forma unui instrument simplu de politică fiscală în scopul formării veniturilor statului. Din punct de vedere al politicii fiscale, taxa vamală este acordată în special în calitate sa de impozit perceput asupra tranzacțiilor cu produse care trec frontiera (export, import sau tranzit), calitatea în care, perceperea acesteia este avantajoasă pentru un stat, întrucât ca impozit fiscal, taxa vamală majorează veniturile bugetare.

Taxa vamală devine pe parcursul evoluției sale dintr-un instrument fiscal, un mijloc complex de politică comercială, unul din cele mai utilizate instrumente pentru protejarea economiei naționale. Astfel, politica vamală contribuie la stimularea și diversificarea producției interne și exportului, la satisfacerea cerințelor economiei naționale cu materii prime și alște mărfuri de import, la lărgirea cooperării economice și tehnico-științifice internaționale.

Valențele taxei vamale ca instrument de politică comercială se conturează odată cu dezvoltarea industriei și interesului statului de a proteja industria proprie de concurență străină. În rezultat, apare protecționismul vamal, cu taxele mari la produse manufacturate și taxe mici la materiile prime, încurajându-se astfel importul de materii prime și dezvoltarea noilor industrii. Printre cele enumerate, taxa vamală în cadrul relațiilor comerciale are următoarele sarcini:

1. de a susține ramuri care sunt importante din punct de vedere social, strategic și economic, nepermițând ca acestea să fie ectuate în mod nefavorabil de concurență străină;
2. de a proteja forța de muncă și locurile de muncă din anumite ramuri în fața concurenței cu produse realizate în străinătate la costuri mai reduse;
3. de a conduce la reducerea importurilor, iar prin aceasta la stimularea producției interne și majorarea utilizării forței de muncă autohtone și respectiv, majorarea veniturilor producătorilor autohtoni;
4. de a se diversifica structura industrială a unei țări prin utilizarea lor; spre exemplu: dacă statul Republica Moldova dorește să producă pe plan intern anumite produse, cel puțin pentru o perioadă de timp determinată, să se restricționeze importul de acel produs, încât producția să fie apărată de concurența din străinătate;

5. stabilirea taxelor vamale este necesară în lumea contemporană, pentru ca țările să aibă posibilitatea de a iniția negocieri comerciale reciproce, bilaterale și multilaterale. în cadrul acestor negocieri, statele acordându-și concesiile ce constă în reducerea reciprocă a nivelului taxelor vamale la importul anumitor produse.

Legea cu privire la tariful vamal al Republicii Moldova [7, cap.I, art.3] prevede în art.3 următoarele tipuri de taxe vamale:

1. *ad valorem*, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii;
2. *specifică*, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de mărfă;
3. *combinată*, care îmbină tipurile de taxe vamale specificate la punctele 1) și 2);
4. *exceptională*, care, la rîndul ei, se divizează în:
 - *taxă specială*, aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal a mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni;
 - *taxă antidumping*, percepută în cazul introducerii pe teritoriul vamal a unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare la momentul importului, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare;
 - *taxă compensatorie*, aplicată în cazul introducerii pe teritoriul vamal a mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora, direct sau indirect, au fost utilizate subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare.

În literatura de specialitate, există o clasificare mai diversă a taxelor vamale. Astfel, deosebim:

1. *Taxe vamale de import* – impozite percepute de stat asupra mărfurilor străine la intrarea în țara respectivă, sunt achitate de firmele importatoare și sunt incluse în prețurile de desfacere pe piața internă importătoare, fiind în cea mai mare parte suportate de consumatorii finali. Taxele vamale de import sunt cele mai răspândite și au cel mai ridicat randament fiscal deoarece, în condițiile actuale a sporit considerabil importurile de materii prime, material, produse manufacturate, mărfuri de consum [5, p.11]. În general, nivelul taxelor de import este determinat de raportul cerere-ofertă din țara importatoare și de coordonatele politicii economice și ale celei fiscale pe care aceasta o promovează [1, p.460]. Într-o altă accepțiune din această categorie de taxe fac parte și suprataxele vamale. Acestea pot fi introduse în cazuri bine justificate, de exemplu dezechilibru în bilanțe de plăți. Aceste taxe se introduc pe o perioadă limitată și trebuie eliminate imediat ce dispar cauzele introducerii lor.

2. *Taxe vamale de export* - se percep de către stat asupra mărfurilor indigene la exportul lor în străinătate. Aceste taxe nu sunt utilizate mai ales de statele ce dețin monopolul unor resurse minerale sau materii prime, ori monopolul de fabricație la unele produse manufacturate, statele fiind interesate obținerea unui venit suplimentar și ridicarea prețului la produsele respective pe piața mondială.

4. *Taxe vamale de tranzit* - se percep de către stat asupra mărfurilor străine care trec pe teritoriul vamal al țării respective. Aceste taxe nu au o răspândire prea mare, sau, dacă se percep ele nu sunt prea ridicate, întrucât, în general tranzitul aduce venituri însemnate țărilor prin care trec mărfurile străine spre țările importatoare, ca urmare a folosirii căilor ferate sau a mijloacelor de transport, a porturilor, a magaziiilor țării prin care tranzitează.

În vederea realizării sarcinilor taxelor vamale, statul recurge la cel mai efectiv instrument al său – impunerea. Impunere, în general, presupune un complex de măsuri și operații efectuate în baza legii, care au drept scop stabilirea unei cote de impozit.

Cotele taxei vamale și lista mărfurilor supuse acesteia sunt prevăzute în anexa 2 al Legii cu privire la tariful vamal. [1]. Taxa pentru efectuarea procedurilor vamale nu se percepe pentru mostrele și exponatele aduse de către agenții economici autohtoni pentru târgurile și expozițiile internaționale, organizate în teritoriul zonelor economice libere.

Taxa vamală se calculează și se percepe în baza valorii în vamă a mărfii până la/sau la momentul prezentării declarației vamale. În sensul art. 2 alin. (1) din Legea cu privire la tariful vamal nr. 1380-XIII din 20.11.1997, valoarea în vamă a mărfii este valoarea mărfii introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal, stabilită în scopul perceperii taxelor vamale și a altor impozite. Sistemul de determinare a valorii în vamă a mărfurilor se aplică pentru toate mărfurile introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal. Modul de aplicare a sistemului de determinare a valorii în vamă a mărfurilor se stabilește de către Guvern în baza prevederilor prezentei legi și ale acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte. La trecerea mărfii peste frontiera vamală, declarantul anunță valoarea în vamă a acesteia autorității vamale.

Modul și condițiile de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduse pe și scoase de pe teritoriul vamal, precum și forma declarației se stabilesc de către Guvern în conformitate cu legislația și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte

Există și unele facilități tarifare cu privire la aplicarea taxelor vamale, astfel, sunt scutite de taxa vamală:

1. mijloacele de transport folosite la transporturi internaționale de pasageri și de bagaje, de mărfuri, precum și obiectele de aprovizionare tehnico-materială, echipamentul, combustibilul, alimentele, necesare pentru exploatarea acestor mijloace de transport în cursul deplasării sau procurate în străinătate în legătură cu lichidarea defecțiunilor, în suma stabilită de actele legislative corespunzătoare;
2. mărfurile de uz oficial introduse pe sau scoase de pe teritoriul vamal de către cetățeni străini, în conformitate cu legislația, precum și cu acordurile internaționale la care Republica Moldova este parte;
3. valuta națională, valuta străină (cu excepția celei folosite în scopuri numismatice), precum și hârtiile de valoare, în conformitate cu legislația;
4. mărfurile introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal în calitate de ajutor umanitar, destinația lor fiind confirmată de organul abilitat;
5. mărfurile introduse pe/sau scoase de pe teritoriul vamal în calitate de ajutor cu titlu gratuit (donații) sau în scopuri filantropice pe linia statului, destinația lor fiind confirmată de organul abilitat; etc.[7, cap.VI, art.27].

Sumele taxelor vamale plătite în plus la buget, ca rezultat al comiterii unor erori de calcul, al efectuării plăților anticipate în mărimi ce depășesc cele necesare sau ca rezultat al anulării plăților după modificarea declarației vamale, se restituie la contul plătitorului sau se trec în contul altor plăți vamale și fiscal dacă nu a trecut mai mult de un an de la data supraplății. Pentru a obține restituirea sumelor specificate sau trecerea lor în contul altor plăți, plătitorul depune o cerere la autoritatea vamală, în care indică supraplata respectivă. La cerere se anexează certificatul fiscal teritorial, care confirmă restanțele plătitorului sau lipsa acestora față de buget și fondul social.[10, p.111].

Deci, am putea concluziona că taxele vamale reprezintă un impozit indirect, perceput de către stat, asupra mărfurilor, la trecerea peste frontiera vamală, promovând astfel, cu prioritate producătorii interni. Deasemenea, ele sunt instrument de natură fiscală, reprezentând o sursă de venit la bugetul statului, contribuind totodată eficient la formarea prețurilor (interne sau externe) și la orientarea comerțului.

Bibliografie:

1. Bercea F., *Taxele vamale în finanțe publice*, coordonator Iulian Văcărel, Rd. Didactică și pedagogic, T.A. București, 1999.
2. Caraiani G., *Reglementări interne și internaționale privind vămuirea mărfurilor*, Ed. Lumina Lex, București 1997.
3. Caraiani Gh., *Manual pentru declarații și experți vamali*, Ed. Lumina Lex, 2001
4. Codul vamal al Republicii Moldova, nr.1149-XIV din 20.07.2000. În: Monitorul Oficial, ediție specială din 01.01.2007
5. Condor I., Silvia Cristea Condor, *Drept vamal și fiscal*, Ed. Lumina Lex, 2002.
6. Erhan I., Cîrnaț T., *Drept vamal comunitar*, Ed. Chișinău, 2011.
7. Legea cu privire la tariful vamal nr.1380 din 20.11.2017, art.2, publicat în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.40-41 din 07.05.1998.
8. Mladen C., *Drept vamal. Auxiliar curricular pentru specialitatea lucrător vamal*, București: Editura Economică, 2000.
9. Moldovan A.T. *Drept vamal*, București: Editura C.H. Beck, 2006.
10. Pascalu I. Bujor V., "Note de curs Drept vamal (Ciclul I)", Chișinău 2013